

v Trbovljah 2 in še več manjših podeželskih. V načrtu je turneja po državi in v Bolgarijo, kamor so ga povabili tamonjši glasbeniki. Vsekakor je pričakovati, da bo s tem nastopom dobro reprezentiral našo državo in tudi našo učiteljsko moč.

Predsednik zbora je tovariš Andro Sežun, vadniški učitelj v Ljubljani.

Pedagoška centrala v Mariboru.

Ustanovljena je bila 21. januarja 1921. Takrat je bil ustanovljen v okviru »Učiteljskega društva za Maribor in bližnjo okolico« Pedagoško-didaktični odsek tega društva. Tvorilo ga je učitelstvo osnovnih in meščanskih šol. Naloga odseka je bila, da poučaje nova vzgojna stremiljenja, seznanja z njimi učitelstvo in tako uvaja novo vzgojo v naše šole. Naročil si je nemške, francoske, italijanske in češke pedagoške revije. Kmalu nato je začel nabavljati tudi pedagoške knjige iz tu in inozemstva. Prirejal je redne sestanke, kjer so razpravljali o raznih vprašanih moderne pedagogike in njenih pomožnih ved. V »Učit. Tovarišu«, »Popotniku« in meščanski šoli je objavljaval poročila o pedagoškem gibanju v inozemstvu. Dne 29. oktobra 1921. se je odsek preobrazil v samostojni »Pedagoški didaktični krožek v Mariboru«, ki je razširil svoj delokrog v drugo smer: zanimalo ga je novodobno pedagogiko je predloilo med učitelstvo tudi v drugih družtvih Slovenije. Krožek jim je na njihovo prošnjo pošiljal predavatelje in posojal knjige. Priredil je rokotvorni tečaj, leta 1925. pa javni pedagoški teden z vodilno temo »Šolska reforma«, leto nato pa s temo »Mladinska psihologija«.

Krožek je pod vplivom razmer razširil delokrog na vso mariborsko oblast in se preimenoval na obnem zboru 17. junija 1927 v »Pedagoško centralo v Mariboru«. Včlanila se je v njej večina okrajnih učiteljskih društev v mariborski oblasti; včlanili so se tudi mnogi posamezniki iz ljubljanske oblasti, ki nima slične ustanove. Njen vpliv se je tako razširil na celo Slovenijo.

Leta 1927. je organizirala Pedagoška centrala razstavo o delovni šoli. Istega leta je priredila anketo o reformi učiteljske izobrazbe. Osnovala se je knjižnica, ki šteje danes blizu 700 skrbno izbranih strokovnih del. Spodbuja učitelstvo k obisku pedagoških konferenc in tečajev v inozemstvu. Doslej je učitelstvo posetilo svetovno pedagoško konferenco v Heidelbergu in Locornu, v Berlinu pa pedagoške tečaje. Letos je »Pedagoška centrala« organizirala »votedenski ogled« moderno urejenega šolstva na Dunaju.

Slovenska šolska Matica

je bila ustanovljena leta 1901. Društveni člani so večinoma učitelji. Vsako leto izda po tri knjige pedagoške in znanstvene vsebine. Za leto 1928. je izdala:

1. Pedagoški zbornik XXIV. zvezek, uredil Gustav Šilih.
 2. Učna snov iz živalstva in somatologije, priredil prof. Alfonz Vales.
 3. Vpliv socialnih razmer na razvoj otroka na Prevaljah, napisal Karel Doberšek.
- Publikacije ne ustrezajo povsem zahtevam in željam našega članstva, ki tvori glavni kader te ustanove. Potrebna je reorganizacija. V letu 1928. je imela SSM 2377 članov, ki so porazdeljeni v 39 poverjeništev.

Sedanji predsednik je dr. Leopold Poljanec, prosvetni inšpektor v pok. v Mariboru.

Doslej sem skušal podati jasno sliko o delovanju poverjeništev, odsekov ožjega in širjega sosedstva ter drugih ustanov, ki služijo interesom slovenskega učiteljstva in stoje pod njegovim vodstvom.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Učiteljska tiskarna je bila ustanovljena leta 1906. z namenom koristiti naši organizaciji, zlasti Učiteljskima domovima. Je izrazito trgovsko podjetje. Organizacija ima danes z njo le trgovsko pogodbo.

Hranilnica in posojilnica Učit. konvikta v Ljubljani.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani je zadruga z omejenim

jamstvom, ki je bila ustanovljena 31. avgusta 1904 v ta namen, da sprejema hranilne vloge od vsakega in posojuje le članom proti mesečnemu vračanju po načinih A, B, C, D, E, F, t. j. v 12, 18, 25, 38, 48, 63 mesecih. Mesečni vračilni obroki znašajo od vsake 100 Din po navedenih načinih 9, 6, 450, 3, 250, 2 Din. Zadnji obroki so razun načina D in F manjši. V teh odplačilih so 9% obresti že vštete. Tako se vrne n. pr. po načinu A v enajstih nepretrganih mesečnih obrokih a 9 Din, zadnji obrok znaša 587 Din = 10487 Din za posojenih 100 Din.

Učiteljsko je ustanovilo to zadrugo zato, da nudi svojim tovarišem kratkim in cenim potom posojila ter olajšuje vračanje.

Letni promet se suče okrog 1.600.000 Din. Hranilnih vlog je 650.000 Din posojil pa 680.000 Din. Naloženi denar, rezerva in deleži izkazujejo 71.000 Din.

Hranilne vloge se obrestujejo po 5%, večji zneski pa proti dvomesečni odpovedi po 7%.

Proštnik za posojilo prejme tiskovino, če pošlje 5 Din v zamkah. To tiskovino je treba izpolniti in navesti poročilo. Delež 1250 Din, pristojbina 2 Din in drugi stroški se odtegnejo od posojila.

Zavod vodi učitelj. Sedanji načelnik je Alojzij Kečelj, učitelj v pok. v Ljubljani.

Učiteljska gospodarska in kreditna zadruga v Celju.

Namen zadruge je, pospeševati gospodarstvo zadrugnikov s tem, da

- a) sprejema hranilne vloge od vsakogar,
- b) daje zadrugnikom posojila in
- c) za zadrugnike skupno naroča in plačuje razne gospodarske potrebščine, kakor pohištvo, obleko, knjige, zavarovalnine itd.

V zadrugo se morejo sprejemati posamezne in skupne osebe iz učiteljskega stanu. Delež znaša 10 Din.

Koncem leta 1928. je imela zadruga 293 članov s 569 deleži.

Rezervni zaklad je znašal 15.226/17 Din. Vseh denarnih prejemkov je bilo 295.695/71 Din izdatkov pa 295.024/91 Din. Zadruga je bila ustanovljena leta 1910., vodijo jo učitelji. Načelnik upravnega odbora je Zemljik Branč, učitelj v Celju.

Učiteljski zdraviliški dom v Rogaški Slatini.

V Rogaški Slatini, najlepšem in najbolj renomiranem zdravilišču Jugoslavije proti boleznim želodca, čreves, jeter, ledvic, mehurja in srea vzdržuje ta zadruga zdraviliški dom za svoje zadrugnike: učitelje, njihove žene, oziroma vdove in učiteljice, ki so člani Uduženja jugoslovenskega učiteljstva v Beogradu.

V 10. letu svojega obstoja šteje zadruga 171 članov, po večini iz Slovenije — ki imajo 194 plačanih deležev po 250 Din.

Dom z 10 dobro opremljenimi sobami leži v najbolj zdravem kraju Slatine, le nekaj minut od središča zdravilišča in zdravilnih vrelecev in nudi ceno stanovanje predvsem svojim članom, a tudi drugim pripadnikom učiteljskega stanu, ki so potrebni lečenja, ali pa iščejo udobnega odmora v Slatini in njeni divni okolici.

Vodstvo zadruge je točasno v rokah tovariša Antona Gnusa, šolskega ravnatelja v pokoji na Dolu pri Hrastniku.

Naš stik z Zvezo državnih nameščencev v Ljubljani in delovanje Zveze v preteklem poslovnem letu.

Odkar ima Zveza državnih nameščencev svojo lastno pisarno, ki jo je otvorila 1. avgusta 1928, je njeno delovanje usmerjeno v mnogo bolj pozitivnem pravem nego poprej. Bližina njene pisarne, ki se nahaja v poslopu Učiteljske tiskarne, omogoča poverjeništvu tesnejši stik z Zvezo.

Kolektivna vprašanja državnih nameščencev so se odražala zlasti v najemniški zaščiti, v prevedbi kronskih penzij v dinarske, po trajnem 50% popustu za državne upokojence na železnica in v končni likvidaciji vprašanja izplačila razlik za čas od 1. oktobra 1923 do 1. maja 1924. Vsa ta vprašanja in še mnogo drugih je Zveza potem Glavnega Sa-

veza ali pa direktno pri centralnih oblastvih skušala dovesti do povoljne rešitve. Glede novega stanovanjskega zakona, ki je stopil v veljavo dne 1. maja t. l., ji je to samo deloma uspelo. Zato zbira baš sedaj statistično gradivo, ki bi na njegovi osnovi skušala stanovanjski zakon, ki velja do 1. oktobra t. l., glede najeminske zaščite na najizdatnejši način omiliti.

Na našo inicijativo je Zvezi uspelo, da se je prevedba kronskih penzij za učitelje rešila v smislu našega dopisa.

Vprašanje 50% trajnega popusta na drž. železnica za državne upokojence žal doslej še ni rešeno povoljno, čeprav je Zveza v obširni spomenici predložila ministrstvu za promet vse argumente, ki govorijo za to olajšavo. Izplačilo razlik je izvršeno, vsled česar je to vprašanje, ako izvzamemo stanarino, definitivno odpravljen z dn-vnega reda.

Zveza je podpirala naša stremiljenja, naj bi se uradništvu vseh kategorij, ki je bilo radi svojega nacionalnega delovanja odpuščeno v tujih državah iz službe, vštelo v napredovanje v osnovni in položajni plači, kakor tudi pri penziji vsa doba, ki jo je to uradništvo prebilo radi odpusta brez službe ali pa v kontraktualnem razmrcju.

Prejeli smo zagotovilo, da bo Glavni Savez smatral to vprašanje kot eno najbolj vitalno in da bo novi uradniški zakon to nase zahtevalo satural.

Naše zahteve k reviziji uradniškega zakona smo Zvezi ponovno predložili 1. marca t. l. Zveza pa jih je neizpremenjene s priporočilnim pismom dostavila Glavnemu Savezu. Večina teh zahtev vsebuje že Zvezin elaborat, ki je bil predložen v mesecu novembru 1927 vladi, Glavnemu Savezu in komisiji za izpremembo uradniškega zakona.

Ker Glavni Savez tudi v preteklem poslovnem letu ni kazal tiste inicijative, ki bi bila potrebna, da bi se naša skupna vprašanja pri centralni vladi še bolj poudarila, je Zveza sprožila vprašanje ustanovitve uradniških zbornic. Ta misel je bila sprejeta pri Glavnem Savezu vsaj v načelu simpatično. Vprašanje ustanovitve uradniških zbornic bi se moralo tretirati že na letošnji glavni skupščini v Skoplju, ki pa je bila vsled tehničnih ovir preložena.

Kakor smo informirani, Glavni Savez za letos te skupščine sploh ne namrava sklicati, pač pa bo priredil v Beogradu večjo anketo, ki bo ugotovila vsa važnejša vprašanja in nove smernice za bodoče delo. Poverjenstvo se je udeleževalo odborovih sej Zveze po poverjeniku tov. Skulju, odnosno po uredniku »Učiteljskega Tovariša« tov. Dimniku.

Poleg rednih mesečnih sej so se vršile v zadnjih mesecih vsako sredo tudi načelstvene seje, ki so pripravljale gradivo za plenarne seje. Zveza je po svojem pravovarstvenem odseku nudila naši organizaciji tudi v poedinih primerih potrebno pomoč. Ta se je zlasti zgodilo v slučajih društva »Selbsthilfe der steierischen Lehrer in Rottenmann« ter še v nekaterih drugih pravnih vprašanjih. Zvezino glasilo »Naš Glas« se je z novim letom tako vsebinsko, kakor v obsegu preosnovalo, ne da bi se zvišala njegova naročnina. Priporočal bi skupščini, oziroma našim članom da ga v čim večjem številu naroče.

Naša organizacija stoji na stališču solidarnosti, zato se je pred leti odločila, da pristopi ponovno z vsem svojim članstvom k Zvezi ter da na način vidnega poudarka za skupno strumno organizacijo.

Moje poročilo pa bi ne bilo popolno, ako bi Vas cenjeni delegati in delegatke, ne seznanili tudi o delovanju in organizaciji celotnega našega učiteljskega udruženja. Zal mi je le, da nisem mogel dobiti vseh potrebnih podatkov.

Udruženje jugoslovenskega učiteljstva.

Naše udruženje je bilo ustanovljeno 18. julija 1920 na I. glavni skupščini in kongresu v Beogradu. Tvori ga 5 poverjeništev: beograjsko, zagrebško, ljubljansko, sarajevsko in splitsko. Vsa poverjenišva štejejo 239 okrajnih učiteljskih društev in 11.838 članov(nic). Ako vemo, da je v vsej državi

okrog 18.000 osnovnošolskih učiteljev in učiteljic, vidimo, da sta včlanjeni v udruženju šele 2/3 vsega učiteljstva, ostala 1/3 pa stoji pasivno ob strani in mirno gleda, kako se bori udruženje učiteljstvo tudi za njih dobrobit. Na Hrvatskem in v Slavoniji obstoja še danes »Savez hrvatskih učiteljskih društev«. Upajmo, da se tudi ti tovariši prav kmalu pridružijo našemu udruženju. Pogajanja so se že vršila. Čim številnejši bomo, tem bolj nas bodo upoštevali odločujoči činitelji.

Beograjsko poverjenišvo

je najmočnejše. Ima 125 okrajnih učiteljskih društev s 5820 člani. Nima lastnega stanovanjskega glasila; pač pa se poslužuje »Narodne Prosvete«. V lastni režiji izdaja mladinski list »Zorica«, sličen našemu »Zvončku« in mesečnik »Predavač«. V Beogradu ima svoj Učiteljski dom, ki je v njem penzionist za dečke in deklice. Poverjenik je tov. Milan Popović. Teritorij poverjenišva obsega Srbijo in Južno Srbijo, Črno goro in Vojvodino.

Zagrebsko poverjenišvo

šteje 47 okrajnih učiteljskih društev in 2047 članov. V začetku poslovnega leta je izdajalo stanovski list »Jedinstvo«, ki pa je prenehal izhajati. Poverjenstvo je letos dovršilo Učiteljski konvikt. Po razsodbi državnega sveta mu je pripadel tudi Učiteljski dom, ki ga je doslej upravljal »Savez hrv. učit. društev«. Predsednik poverjenišva je tov. Josip Skavič, profesor na moškem učiteljsku v Zagrebu. Poverjenstvo obsega Hrvatsko in Slavonijo, Medjimurje in Istro.

Sarajevsko poverjenišvo

ima svoj sedež v Sarajevu. Predseduje mu tov. Nedeljko Lazarevič. Porazdeljeno je v 23 okrajna učiteljska društva, ki imajo 863 člane. Razprostira se po vsej Bosni in Hercegovini. Prizadeva se neumorno, da se organizira vse učiteljstvo, kar napreduje le počasi. Izdaja časopis »Arhiv bos. herc. učiteljstva« in zbira pridno prispevke za oblastni učiteljski dom.

Poverjenišvo Split

obsega Dalmacijo in njene otoke. Ima 12 okrajnih učiteljskih društev s 610 člani. Za svoje člane izdaja mesečnik »Pokret«, ki pri naša poleg pedagoških razprav tudi stanovske zadeve. Ustanovilo je »Samopomoč«, učiteljsko posmatno in podporno zadrugo. Učiteljski dom stoji docela na trgovski bazi in nima s poverjeništvom nikakih stikov. Poverjenstvo ima sedež v Splitu, poverjenik mu je tovariš Dinko Vitić.

Vsa poverjenišva so se bavila z izpremembo pravil. Razpravljala so o načrtu zakona o narodnih šolah ter stavila izpremembevalne predloge. Skrbela so za materijalni in pravni položaj svojega članstva in ga seznanjala po svojih listih z novodobnimi pedagoškimi in znanstvenimi vprašanji.

Seje poverjenikov.

V svrhu boljšega medsebojnega spoznavanja in hitrejšega reševanja važnih in aktualnih skupnih vprašanj se sklicujejo od časa do časa seje poverjenikov. Ako je potrebno, se udeležujejo teh sej tudi eksperti. Letos je bila taka seja v Vinkovcih. Razpravljala je o pravilih, o načrtu šolskega zakona in drugih stanovskih vprašanjih. Prav bi bilo, da bi se vršile seje vsaj vsak drugi mesec, kakor je bilo sklenjeno, ker se marsikatero vprašanje reši prej in ugodnejše ustno, nego z dolgimi pisanimi akti.

Izvršni odbor.

Kar je pri nas vodstvo poverjenišva (eksekutiva), to je Izvršni odbor pri centrali. Sestavljajo ga: predsednik, dva podpredsednika, tajnik in 8 članov. Izredna člana sta še blagajnik in urednik »Narodne Prosvete«. Letos mu poteče poslovna doba. Izvršni odbor vodi udruženje in ga zastopa na zunaj. Ima redne tedenske seje, o katerih čitamo poročila v »Narodni Prosveti«. Želim le, da bi se ta poročila priobčevala takoj po sejah, ker sicer izgube na aktualnosti. Predsednik je tovariš Vlada K. Petrović.

LISTEK

† Prof. Fran Vajda.

(17. IX. 1876. — 27. VI. 1929.)

Nisem vedel za njegovo bolezen, še manj sem pričakoval, da bi nas mogel zapustiti v najlepši moški dobi, ki je bil vendar telesno krepak in odporen, duševno čil in vedno poln načrtov. Prezgodaj je odšel — tudi on prezgodaj...

Za Frana Vajda sem slišal prvič, ko sem prišel za učitelja v njegovo rojstno župnijo k Sv. Marku niže Ptuj. In iz besed, ki sem jih o njem slišal bodisi od kogarkoli, je zvenelo neprikrito spoštovanje. Čeprav je bil Vajda takrat še mlad človek, še nedovršen študent, ki se je na Dunaju preživljal z do mačim učiteljevanjem v visokih krogih.

Pri Sv. Marku sem ga tudi prvič videl, ko se je l. 1905. vrnil domov po prestalem proforskem izpitu iz matematike in fizike. A že takrat sem videl istega kakor pozneje v Ljubljani, kjer je poučeval na realki, pa ki sem ga obiskal na Sušaku kot profesorja reške pomorske akademije in sva hodila po morskem obrežju v Opatiji, in istega, ko me je usoda spravila z njim v tesnejše stike na skupnem šolskem delu: resnega, zrelega moža, krepkega, vitkega, uglejenega, ki mu je resnost povečevala kratko prstrižena brada, obkrožujoča mu lice. Mož, s katerim si se mogel razgovarjati o vsem, ki je imel bistvo

sodbo za vse, ki se je zanimal za vse, a najbolj za šolo in za njene dobrotelosti med narodom.

Nekaj pa je bilo na tem vsestranskem človeku, česar se ni dalo pozabiti, kdor se je kdaj z njim razgovarjal; to je bil njegov pogled. Skozi ostre očali so se zazrle vate njegove rjave oči in povpraševale: »Kdo si? Kaj si? Koliko veljaš?« Ta pogled te je presojeval in presodil: ali je šel preko tebe, ali se ti je toplo nasmehnul. Mislim pa, da je bilo prvo kaj redko, zakaj Vajda je bil človek, ki je razumeval, kakor more to pedagog, ki je odpuščal, kakor to mora šolnik. — Le enega ni odpuščal in je mrzil: narodno odpadništvo, zakaj bil je iz krajev, kjer je mogel videti, kam to vodi...

Ta bistvenost v njegovem značaju, ki jo je izbrusilo življenje kaj zgodaj v borbi za obstanek in jo je podkrepila širokoglednost v svet, je podčrtavala Fr. Vajda, naj prečita širokogrudnega v načrtih, do skrajnosti minucioznega v izvedbi. Kdor hoče pripoznati ti vrline šolskega delavca Fr. Vajda, naj prečita samo dva njegova spisa v »Popotniku«: »Pispevek k šolskemu programu« v l. 1919. in Vajdovo oceno dr. K. Ozvaldove knjige »Novo življenje — nove naloge« v l. 1921. Svoje misli pa je v besedi in v pismu izražal kratko, jasno, pa brez strahu za zamero; kot mož je povedal moški brez ozira na levo ali desno, a vedno v obliki, ki ni mogla zabolet, ker se ji je videl dobri namen.

Ker sem že poznal te osobine človeka in šolskega delavca Fr. Vajda, sem se po prviru odkrito zveselil prilike, da bom mogel

na malem koščku z njim sodelovati v prosvetni organizaciji.

Takrat je prevzel Fr. Vajda vodstvo gimnazije v Ptuj — pač kot najpoklicanejši, da kot bivši učenec nemškega tega zavoda, kot predobor psihološki poznavalec Ptujja in okolice »posloveni« ta zavod. A ni se omejil v tem delu: marljivi organizator je imel pred očmi vse ptujsko šolstvo, in odkrito moram povedati, da mi je bil v onih dneh, ki niso bili lahki za novince šolskega nadzornika, krepka opora pok. Vajda s svojim bistrim očesom, s svojim inicijativnim in organizatorskim duhom ter s svojim odločnim, a vedno tako taktičnim nastopom. Poleg Maribora je bil tiste dni Ptuj pač najtrši orh in malodušnost, čisto celo obzirnost takrat nista bili na mestu. — Pri slovenskih ljudeh je bil takrat pogosto nam osnovnošolskim učiteljem zelo potreben avtoritativni gimnazijski ravnatelj Fr. Vajda, ki pa v učiteljski sredini nikdar ni bil drugo kot »šolnik«.

Mož, ki je bil kot realni profesor v Ljubljani med ustvaritelji slov. prof. društva, je v prvih letih po prevratu ubiral pot k organizaciji vsčga učiteljstva brez ozira na šolsko kategorijo, na kateri službuje. A v tistih dneh je bilo tudi zanj preveč podrobne dela in cepanja moči, da bi mogel misliti na realizacijo široke koncepcije, ki jo je v ožjem okviru uspešno gojil z lastnim zgledom. Še danes je škoda, da je ostalo le pri tem, kar bi bila korist in za naš stan in za šolstvo i za vso narodno kulturo.

Komaj pa se je delo malo poleglo, je klicala pok. Fr. Vajda dolžnost drugam: l. 1922.

je bil pozvan v ministrstvo prosvete v Beograd, kjer je počel organizirati, t. j. ustvarjati, kar se pravi »iz nič kaj storiti«, odsek za Slovenijo. Osnovnošolsko učiteljstvo je že takrat stremilo za tem, da pride na to mesto človek iz njegovih vrst. Reči pa moramo, da je tudi s pozivom Fr. Vajde dobro odrezalo; saj je bil to mož, ki se je z največjo marljivostjo utapljal v delu za vse in vsakogar, ker ni nikogar odsebljal, kajti »učitelj = učitelja«, mu je bila matematiška formula. In v ministrstvu si je kmalu pridobil ugled, za njim pa je ostal glas: »Bio je jedan vrlo kulturn čovek«.

In ta glas pove mnogo. Pove mnogo tudi v časten spomin Fr. Vajde.

★ Pavel Flerč.

Stojte grobarji snemite mrtvaški prt, da vidi narod še enkrat njegovo lice, kajti bil je učitelj..., človek..., mož...

Prelomil se je hrast, ko ga je pozdravljaj še poldan življenja. Zakaj?

Ko nas je klicala pred desetimi leti tja na Ptujsko polje velika naloga, zažigati in netiti sveti ogenj na pogasjenih ognjiščih, v zapuščenih domovih, na oskrunjenih oltarjih, kdo nam je kazal pot, kdo je dvignil plamenico pred nami? Fran Vajda! Da, bil je pokrovitelj ptujskega šolstva, njega preodlični graditelj in zidar duševne svobode. Občudovali smo njegovo srčno odliko, njegovo izrazito hotenje in blesteči razmah njegove inteligence.

Glavni odbor.

tvorijo vsi člani Izvršnega odbora in iz vsakega poverjeništvu poverjenik in tajnik ter trije na glavni skupščini izvoljeni člani. Pri nas so to tovariši: Gnus, Hren in Lapajne. Glavni odbor ima v vsakem poslovnem letu navadno po dve seji, eno med letom, drugo pa tik pred glavno skupščino, ki pripravi snov zanjo. O seji glavnega odbora, ki se je vršila 17. in 18. marca t. l. v Beogradu, je priobčil „Učit. Tovariš“ obširno poročilo. Po potrebi se izvolijo odseki, kakor: odsek za pravila, odsek za šolski zakon, odsek za predloge itd. Prav bi bilo, da bi imel glavni odbor seje vsaj štirikrat na leto, ker izvrši mnogo pozitivnega dela. Z ozirom na finančno stran je pa to izključeno, ker so potni stroški previsoki. Z vsako sejo glavnega odbora je zvezana tudi deputacija pri ministrskem predsedniku, pri prosvetnem ministru itd. Lahko trdim, da je delo glavnega odbora pozitivno, uspešno.

Glavna skupščina

našega združenja je bila določena za 11. in 13. avgust 1928 v Mariboru. V sled smrti narodnega poslanca Stepana Radića v Zagrebu se je delo skrčilo tako, da je bila skupščina zaključena takoj prvi dan. Sprejeto je bilo le poročilo o delovanju glavnega odbora, določena članarina in potrjeni sklepi in predlogi posameznih odsekov. Veliko zanimanja in odobravanja je uživala pestra razstava v meščanski šoli, ki jo je priredilo mariborsko učiteljsko društvo. Obsegala je tri dele: Pod devizo »Kaj čita naša mladina«, je bila razstavljena mladinska literatura. Pod naslovom »Otrok in ne snov« je bilo razstavljenih mno-

go knjig in revij o delovni šoli in šolski reformi. Tretji del je obsegal bogato razstavo izdelkov deških ročnih del. Prepričan sem, da se bodo tovariši iz južnih pokrajin z veseljem spominjali VIII. glavne skupščine v Mariboru.

Vseslovanska učiteljska zveza.

Priprave za ustanovitev Vseslovanske učiteljske zveze so se vršile nad leto dni. Dne 26. in 27. februarja t. l. se je vršil v Beogradu sestanek čehoslovških in poljskih učiteljskih delegatov s člani Izvršnega odbora UJU in beogradskega poverjeništvu. Bolgarski delegati so odsotnost opravičili in so se izjavili za sodelovanje v tem savezu. Pričakuje se, da pristopijo v zvezo tudi ruski učitelji iz vseh krajev.

Na sestanku je vladalo popolno soglasje v vseh vprašanih. Sprejet je bil tudi projekt pravil.

Kongres Vseslovanskega učiteljskega saveza se je vršil v Poznanju v dneh 11. in 12. in 13. julija t. l. Obžalovati moramo, da naše poverjeništvu ni moglo poslati svojega zastopnika, ker ni denarnih sredstev. S tem se je izvršil zgodovinski dogodek, ko je vse slovansko učiteljstvo združeno v enotni stanovski organizaciji.

V federaciji učiteljskih združenj.

Celotno naše združenje je postalo tudi član internacionalne federacije učiteljskih združenj, ki ima svoj sedež v Parizu. Izvršni odbor ima v eksekutivnem odboru svojega zastopnika.

H koncu svojega poročila omenjam, da bom podal v nekaterih zadevah podrobno pojasnila, ki jih tu nisem mogel navesti.

Kmetsko-nadaljevalno šolstvo v mariborski oblasti.

Naša država je agrarna država, zato ne sme naša, osnovni šoli odrasla mladina v posolski dobi ostati prepuščena sama sebi, ampak se naj vadi v opazovanju in primerjanju v prirodi, v uvajanju in razumevanju kmetskega dela, v opazovanju napak v dosedanjem gospodarstvu, v vzgajanju k samostojnemu mišljenju in samoudejstevovanju — in tako dajati pobudo za gospodarski napredek.

Ta smoter hočejo doseči kmetsko-nadaljevalne šole.

Ob navzočnosti oblastnega komisarja g. dr. Leskovarja, prosvetnega šefa g. dr. Kotnika, ravnatelja oblastne vinarske in sadjarske šole g. Priola, referenta za kmetsko-nadaljevalno šolstvo g. Krošla in gg. inž. poučujočih na kmet. nad. tečaju za učitelje, se je vršilo delo občestva voditeljev in učiteljev kmetijsko-nad. šol dne 3. in 4. maja 1929, na oblastni vinarski in sadjarski šoli v Mariboru. Prisotnih 22 upraviteljev in 17 učiteljev.

Iz poročila g. Krošla, ref. za kmet. nad. šolstvo posnemamo:

Kmetsko-nadaljevalnih šol je bilo v šolskem letu 1928/29. 22. Največ šol je bilo v bližini večjih mest. Najmanj šol — oziroma nobene šole nimajo gornjegrajski srez, kozjanski okraj in del Haloz, to so kraji, ki so v gospodarskem in kulturnem oziru najbolj potrebni pomoči in vzgoje.

Na kmet. nad. šolah je poučevalo 67 rednih učnih moči, in sicer: 2 meščanskošolska učitelja, 39 osnovnošolskih učiteljev, 21 duhovnikov in 5 strokovnjakov; ter 17 izrednih učnih moči, in sicer: 4 zdravniki, 4 agronomi, 3 živinozdravniki, 4 pravniški in 2 učitelja.

Na 9 šolah je poučeval en učitelj vse predmete, na 8 šolah pa so poučevali trije — oziroma še več učiteljev.

Na vseh šolah je bilo ob začetku 552 učencev, ob koncu pa 471. Število je sorazmerno le neznatno nazadovalo, ker moramo pomisliti, da je obisk neobvezen in da je mnogo fantov moralo oditi k vojakom — oziroma v službe.

To neznatno nazadovanje je lep dokaz, kako so fantje resno vzeli pouk v tej šoli in še lepše izpričevalo za učitelje, ki so znali s pravišnim postopanjem pridržati fante v šoli.

Na eno šolo je prišlo povprečno 21 učenec. Najmanjše število učencev je imela kmet. nad. šola pri Sv. Danijelu nad Prevaljami, in sicer 8. Kljub temu je šola dosegla

Fran Vajda! Klanjam se tvojemu spominu! V spoštovanju posvečam svojo besedo tvoji skromnosti, v hvaležnosti povem okoli pred tvojo veličino ter ti darujem lepo in požbožno misel, spominjajoč se one dobe, ko si mi usmerjal pot v dolžnosti in delu.

Danes, ko stojimo ob tvojem sveže izkopanem grobu, listamo po knjigi tvojega življenja: trpljenje..., delo..., odpiramo srca v sprejem tvoje dediščine...

Trudni sejalci moj, lahko ti spanje! Glej jih, kako ob obzorju gredo čili in zdravi, objeti v ljubezni z delom tvojim prekrvašeni.

S pravico si se prisposodiljal z onim mlatičkim junakom, katerega je metala sovražnikova pest na zemljo, k pa mu je dajala novih moči nov odpor, novo silo in voljo. Tudi tvojo dušo je hranila zemljica naša, tudi tvojo voljo je krepila in jačila rodna gruda, ki je sprejela danes tvoje truplo — svojo last.

Ce pogledamo tvojo rojstno hišo, ki stoji majhna in ponižna, kakor da se boji pogledati v svet, najdemo odgovor na vprašanje, odkod ta nenavadna individualna sila, odkod to plodovito delo in to tiho nesebično življenje? Nikdar se ni pokoril tvoj duh materiji, ampak te je nasprotno dovedla dolga, težka in polzka pot življenja do pravega človečanstva. Tako si končal s triumfom.

Nam pa boleč oklepa srce, in duša je nima, ker solza je kanila v njo...

Pravijo, da čebelica umre. Ne umre. Utrujena se samo ustavi v svojem poletu, povsihi peruti, da se okrepi za nov polet k solncu.

Irma Scheligova.

Paralela.

(Popotni vtisi ob prihodu z Dunaja.)

Sedel sem zamišljen v vlaku, ki je odhajal ob mojem povratku z Dunaja v domovino iz Maribora ob 13:28 proti jugu. Neznosna soparica nas je nadlegovala, da smo hrcpeneli po hladni sapici, ki je ni povzročal niti brzeči stroj.

Vagon je bil poln mladine, ki se je vračala iz šole domov. Bil je zadnji šolski dan 10. junij.

Do Poljčan je izstopala naša bodočnost in odhajala na svoje domove.

V Celju se je slika ponovila. Do Trbovelj so mi delali družino učenci, so ščebetale deklice, vseh razredov meščanskih in drugih šol okoli mene.

Debro, da ni mladina vedela, kdo sem. Godilo se mi je kot priznanemu slovenskemu pisatelju, ki se preobleče, ako hoče neopažen in nepoznan prodreti v psiho našega ljudstva.

V meni je kipel, po glavi so se mi podili prijetni spomini, bil sem ves prevzet nove šole in socialnih naprav Dunaja.

Toda okoliš, v katerega me je potisnila trenutna družba v vlaku, mi je predložil šole

„Naš zakon je srečen,“

pravi mlada gospa Mica. „Zmeraj imam časa za svojega moža, tudi ko se pere perilo. Jed je vedno ob času gotova, ker RADION pere perilo sam.“

Varuje perilo!

Vse premalo še zasajamo sadno drevje, premalo se tudi gleda na izbiro sort ter na dobro blago. Takisto se še zanemarljivo goja in pravilno gojenje; pri vtresanju sadja se postopno brutalno. Učiteljstvo ima najlepšo priliko, da poučuje ljudstvo v umnem sadjarstvu.

Udejstvovanje v sadjarstvu pa tudi poleg materialnih dobrin oplemeni človeka ter mu utrdi značaj, kar je velika etiška pridobitev. Kmetsko-nadaljevalni šoli toplo priporočajo sadjarstvo. V tem je jamstvo za razvoj blagostanja našega ljudstva.

V soboto, dne 4. maja je predaval gosp. Gosak — Teharje o temi: »Učila za kmet. nad. šole«. Koreferent inž. Muri — Maribor je spopolnil referat s strokovnega stališča.

Popoldne je referiral g. Miloš Verk: »Učna ura na kmet. nad. šoli; nauk o gnojenju«.

Z oziroma na predavanja sprejete resolucije:

1. V bodoče naj oblastna samouprava izvrši razpis kmet. teč. za učiteljstvo pravosčasno po prosvetnem inspektoratu in sreskih šolskih nadzornikih potom okrožnice.

2. V mesecu septembru naj se vrši 14-dnevni uvodni tečaj, ki ga mora imeti vsak voditelj kmet. nad. šole.

3. Pri sprejemu v vinarsko in sadjarsko šolo v Mariboru in v kmetsko šolo v St. Juriju pri Celju naj se daje prednost onim reflektantom, ki so obiskovali kmetijsko nadaljevalno šolo.

4. Vodstvi obeh omenjenih šol naj dasta na znanje, v čem so gojenci najslabše pripravljeni, da se bo kmetsko nadaljevalna šola mogla pobrigati za odpravo pomanjkljivosti znanja.

5. Oblastna samouprava se naproši, naj pošlje vsem kmetskimi nadaljevalnim šolam seznam vzornih kmetij.

6. Oblastna samouprava naj primerno nagradja absolvente kmet. nad. šol, ki so uspešno precepili in snažili sadno drevje in jim naj daje iste ugodnosti kakor sadjarskim pomočnikom.

7. Merodajni činitelji naj delajo propagando za kmetsko-nadaljevalno šolo po dnevnem časopisu; prav umestni bi bili tudi referati na zborovanjih učiteljskih društev.

Ker je bil s tem dnevi red izčrpan, za ključni komisar oblastne samouprave g. dr.

prepad, ki zija med nami in inozemstvom. Jasno mi je postalo, da tako ne more dalje.

Izmučeni obrazi mladine, ki mora pozimi in poleti po uro in več hoda na postajo in od tam z vlakom v šole in zopet domov pozno popoldne, pozimi v noči od doma, v noči domov, so mi jasen opomin, da tako ne vzgojimo borbene generacije dela, to bodo trpini, sklonjeni pod težo socialnih razmer, nezmožni silnih del.

Res, da v trpljenju človek jekleni, toda kupa trpljenja, od nežne mladosti dalje brez solnca in toplote, to je preveč.

Izžeta mladina, trpeča pomanjkanje, premalo negovana prepuščena sama sebi, ni naša bodočnost, ne sme biti naša naraščaj.

Kam naj gre mladina od prihoda vlaka do pričetka pouka, od sklepa pouka do odhoda na postajo popoldne?

Ni-li to problem za nas, ki nimamo v to prostorov.

Potem pa razgovor o profesorjih, veselost, ki jo povzroča med njo persifliranje sitnežev, godrnjačev. Koliko zasmeha med štirimi stenami užije ves trud in napor, urnikov in mrtvih predpisov držeči se vzgojitelj.

Edini disciplinski sredstvi razrednica in katalog. Strah pred nezadostnimi redi in posledicami prekršitve disciplinskih pravil po točkah a, b, c, ... itd. v neskončnost.

Bog ne daj, če bi me bila mladina izpoznala. To bi gledal hinavske obraze. Toda dva precej raztrgana južnjaka — najbrže štu-

denta, ki sta prihajala od neke iz inozemstva in ki sta izpovedovala okolici svoje malokontentstvo z vsem, kar eksistira pod solncem in moja malenkost v drugače le z mladino zasedenem vagonem oddelku, ni spravljal mladine iz ravnotežja.

Zadovoljna je bila, da je konec, da ne bo več cvekov in karcerjev, da ne bo nesmiselnih pridig in opominov.

Veselila se je solnca in svobode in kosvala načrte za varanje drugih — a nezvesto tudi sebe — v prihodnjem šolskem letu.

Da, da — paralela se je dvigala v moji notranjosti. Pred menoj je vstajala mladina z Dunaja, polna idealizma in veselja do šole.

Zrl sem na njena dela v duhu in primerjal. Čimbolj sem primerjal, bolj mi je bilo hudo. Ko se je zadnji mladi sopotnik odstranil, sem potegnil beležnico — žepa in pisal.

Zal, da sem bil prezaposlen in nisem prej obnovil tega. Danes ob sklepu šolskega leta sem jih vzel v roke in Vam jih priobčujem — mogoče se še kdo zamisli v problem najboljše vzgoje mladine in poskusi pripomoči k rešitvi vprašanja resnega sodelovanja mladine z nami pri ustvarjanju temelja novi šoli, ki naj bo mladini dom, domače ognjišče, ne pa mučilnica in zapor, iz katerega zbeži mladina letno na velike počitnice razočarana in z zagrenjenimi občutki na prebito šolsko leto.

A. M.